

ge landarbejderkoner, det stadig, og om dem hører vi en del detaljer, som vi ikke kendte før. Det hele bliver blot så tragisk af, at mange af bogens delemner som f.eks. kvindefællesskaber, unge horer, gamle hekse, enlige mødre m.fl. i løbet af de sidste fem år har fået lignende beskrivelser og vurderinger i andre antologier.

Gerda Bonderup

Tine Vammen: *Rent og urent. Hovedstadens piger og fruer 1880-1920.* (Gyldendal, 1986). 296 s., ill., 248,00 kr.

Denne bog er et led i et samarbejde mellem nordiske (kvinde)historikere om tidligere generationers kvindearbejde. Forskellige nationale og nordiske fonde har støttet projektet, og en hel række værker er allerede udkomet eller er lige på trapperne.

Formålet med bogen er at belyse både herskabskvindernes og tjenestepigernes forhold hver for sig, og at sammenkoble dem ved hjælp af ideer om herskabs- og magtstrukturer. Bogen er spændende disponeret, startende fra det mindste mikro- og endende med et ganske stort makrokosmos. Den lægger ud med en beskrivelse af en udvalgt herskabsejendom i flere etager i Sølvgade i København og af dens beboere, der var generaler, andre topembedsmænd og f.eks. maleren Viggo Johansen. De fleste af familierne har efterladt sig breve, dagbøger og maleren de skønneste interiørbilleder fra sit hjem – det var jo også tiden, hvor disse kildetyper var yndede udtryksformer. Efter redegørelsen af herskabskvinders familieforhold og rollefordelingen i dette ses på tjenestepigens situation, hendes geografiske og sociale oprindelse, hendes arbejdsområde m.m. Mikroplanbeskrivelsen afløses med horisontudvidel-

ser i form af analyser af interne og eksterne magtstrukturer – med et par svinkeærinder forbi »det ugifte tjenestepigemoderskab« – helt frem til foreningsarbejde, mere filantropisk præget på fruesiden og ganske fagpolitisk på pigesiden.

Bogen imponerer på grund af sin velforståede tværfaglighed med benyttelse og analyse af alskens kildetyper. Den har mange gode indfaldsvinkler, der munder ud i glimrende synteser. Det hele bliver kronet af og fremført i en særdeles veloplagt stil. –

Titlen refererer til den britiske socialantropolog Mary Douglas' teorier om det renes og urenes symbolske betydning. Uden at komme nærmere ind på det, synes jeg, at det var en skam at vælge denne lidt enøjede titel til en så stor og vidtspændende analyse.

Jeg savner i bogens store tværfaglighed dog et aspekt, som de seneste års familieforskning har fremdraget, nemlig tjenestepigernes betydningsfulde rolle som børnenes socialiseringsagent. Forældrene havde knap nok tid (eller lyst) til at passe børnene, og derfor blev den nye generation overladt til tyendet, der kom fra socialt lavere klasser og anderledes kulturer. Det har i lange perioder præget børnene meget mere end det fine borgerlige miljø.

Bortset fra disse kritiserede punkter, er bogen et imponerende, fascinerende, inspirerende arbejde, der oven i købet stilistisk set er en fryd for sindet.

Gerda Bonderup

Ole Højrup: *Dampskibsmatros og kvartermester. Søens Folk 3. Beretninger fra århundredskiftet.* (Nationalmuseet, 1986). 224 s., 348,00 kr.

Med dette bind fortsættes Nationalmuseets store serie Søens Folk. Med 3. bind er vi nået højere op i hierarkiet